

Dějiny českého divadla

tematické okruhy ke státní zkoušce po 2. ročníku

shodné pro všechny obory

(aktualizace jaro 2016)

1. Počátky českého divadla

- divadelní prvky v pravěkých rituálech na českém území, mimesis
- divadelní prvky ve zvycích a obřadech starých Slovanů – přírodní cyklus, cyklus lidského života
- potlačování a přebírání staroslovanských rituálů křesťanskou církví
- staroslovanské rituály jako součást českého folklóru

2. Středověké divadlo

- náboženské/liturgické divadlo, tropus, officium, Visitatio sepulchri, zesvětšování náboženského divadla
- světské divadlo, jokulátoři, Dobřata, Kojata, instituce blázna/ šaška, šašek Žito
- dochované texty: *Svatojiřské officium*, *Hra veselé Magdaleny*, *Hra tří Marií*, *Mastičkář*
- aktéři, publikum a jejich vztah, inscenační praxe, mansionové jeviště

3. Renesanční divadlo

- humanistické školské divadlo – Š. Měděný, M. Kolín z Chotěřiny, M. Konáč z Hodíškova
- rozkvět domácího dramatu v 2. pol. 16. st. a poč. 17. st.– literární bratrstva, J. Kampanus Vodňanský, P. Kyrmezer, Š. Lomnický z Budče, T. Mouřenín z Litomyšle, anonymní světské hry
- exilový vrchol českého humanistického divadla – J. A. Komenský
- inscenační praxe, terentiovské jeviště, aktéři, publikum a jejich vztah
- dvorské divadlo za vlády prvních habsburských panovníků – G. Arcimboldo, *Phasma Dionysiacum (Zjevení dionýské)*
- kočovné profesionální herecké skupiny

4. Barokní divadlo

- podoby profesionálního divadla:
dvorské a zámecké divadlo, opera (kukátkové jeviště, J. J. Fux: *Constanza e Fortezza*, Jaroměřice nad Rokytnou – J. Adam z Questenberka, F. V. Míča), kočovné herecké skupiny (italské – *commedia dell'arte*, anglické – Pickelharing, německé – *hauptakce*, burleska, Hanswurst, Bernardon), loutkové divadlo
- podoby amatérského divadla:
divadlo řádových škol a náboženských bratrstev – zejména jezuitské (ludi caesarei, Zelenka – Zill: *Sub olea pacis et palma virtutis*, dramatika, inscenační praxe), měšťanské divadlo (F. V. Kocmánek, interludia), lidové / selské / sousedské divadlo (inscenační praxe, vánoční a velikonoční hry, hrdinské hry, hry se světskou tematikou, hanácké opery)
- rozvoj veřejných divadel: Šporkovo divadlo v Praze, Divadlo v Kotcích

5. Vlivy klasicismu a osvícenství na divadlo v českých zemích

- proklasicistní reforma J. J. Bruniana v Divadle v Kotcích
- vliv osvícenství na chápání divadla
- počátky profesionálních produkcí v češtině (J. Tuček: *Zamilovaný ponocnej*, J. Ch. Krüger: *Kníže Honzik*)
- hrabě Nostic a Nosticovo divadlo, zemský patriotismus

6. První fáze formování novodobé české divadelní kultury (1785–1812)

- vliv josefínských reforem na české obyvatelstvo a formování českého divadla
- pronikání česky hraných inscenací do repertoáru Nosticova divadla
- Vlastenské divadlo v Novém Městě na Koňském trhu – tzv. Bouda
- Vlastenské divadlo u Hybernů
- singspiel, lokální fraška
- V. Thám, K. I. Thám, P. Šedivý

7. Druhá fáze formování novodobé české divadelní kultury (1812–1830)

- J. Jungmann; biedermeier, sentimentalismus, A. F. Kotzebue
- J. N. Štěpánek, Stavovské divadlo, počátky české opery, herecké obory, Vilém Grau, J. V. Grabinger
- V. K. Klicpera, Teisingrovo divadlo

8. Třetí fáze formování novodobé české divadelní kultury (1830–1851)

- J. K. Tyl, Kajetánské divadlo – K. H. Mácha, J. J. Kolár, A. Forchheimová-Rajská, M. Forchheimová, J. Kaška
- tzv. protitylovská opozice - J. J. Kolár, A. Kolárová-Manetínská, F. B. Mikovec, K. Havlíček Borovský, J. V. Frič
- Nové divadlo v Růžové ulici, J. A. Stöger
- snahy o zbudování Národního divadla jako reprezentativní kulturní instituce, J. K. Tyl, F. L. Rieger, F. Palacký

9. Čtvrtá fáze formování novodobé české divadelní kultury (1851–1861) a éra měšťanského divadla (1862–1887)

- důsledky bachovského absolutismu pro české divadlo
- Prozatímní divadlo, B. Smetana, program hudebního dramatu, realistické tendence v inscenační praxi, E. Chvalovský, kritik J. Neruda, O. Sklenářová-Malá, J. Mošna
- P. Švanda ze Semčic
- prosazení a vybudování Národního divadla, generace ND, divadlo velkého stylu, J. Vrchlický, Z. Fibich, J. Seifert
- divadelní arény, F. F. Šamberk

10. Realismus v českém divadle

- realistické a naturalistické impulsy v divadlech P. Švandy ze Semčic, J. Šmaha, E. Vojan, H. Kvapilová
- realistické drama a jeho charakteristické rysy, L. Stroupežnický, G. Preissová, A. a V. Mrštíkovi, A. Jirásek, J. Štolba, V. Štech
- realistická inscenační praxe

11. Vliv moderny na české divadlo

- manifest České moderny, pronikání moderních směrů do českého divadla
- vznikající komorní scény (Intimní volné jeviště, Lyrické divadlo, Divadlo umění, Divadlo na Výstavišti/Uranie)
- drama: J. Kvapil, J. Hilbert, J. Zeyer, J. Mahen, V. Dyk, F. Šrámek, F. X. Šalda
- arény a kabarety – Lucerna (K. Hašler), Červená sedma (J. Červený, E. Bass, J. Hašek, E. A. Longen)

12. Vznik a proměny moderní české divadelní režie

- J. Kvapil, psychologický realismus, impresionismus, symbolismus, shakespearovská dramaturgie, E. Vojan, H. Kvapilová, M. Hübnerová, K. Štapfer, J. Wenig
- K. H. Hilar, expresionismus (F. Zavřel), civilismus, stylová syntéza, V. Vydra, E. Kohout, L. Dostalová, F. Kysela, V. Hofman

13. Situace divadla po vzniku Československa

- změna funkce divadla, nová divadelní síť, koexistence českých a německých scén
- ND v Praze – K. H. Hilar, F. Götz, K. Dostal, V. Novák; vinohradské divadlo – J. Kvapil, J. a K. Čapkovi, J. Bor, Z. Štěpánek, ND v Brně – J. Mahen, R. Walter, L. Janáček
- drama – K. Čapek, J. Čapek, F. Langer, V. Dyk, A. Dvořák, F. X. Šalda, J. Bartoš, J. Wolker, F. Šrámek
- proletářské divadlo (DDOČ, Dědrasbor, J. Honzl), kabarety a komediální divadla (Červená sedma, Revoluční scéna E. A. Longena, Divadlo Vlasty Buriana, F. Futurista, J. Kohout)

14. Vznik a proměny divadelní avantgardy ve 20. letech 20. století

- zahraniční inspirace českých avantgardistů; Devětsil
- České studio, Osvobozené divadlo, Divadlo Dada, Moderní studio, Děčko
- V. Gamza, J. Honzl, J. Frejka, E. F. Burian (voiceband), V. Nezval, K. Teige, J. Werich a J. Voskovec, J. Ježek, J. Horáková, A. Heythum

15. Politizace českého divadla ve 30. letech 20. století

- Národní divadlo – J. Frejka, F. Tröster, Z. Štěpánek, L. Pešek, J. Šejbalová, K. Dostal, Čapkovy protiválečné hry
- Burianovo Děčko, theatergraph, M. Kouřil, N. Jirsíková, V. Šmeral, M. Burešová
- Osvobozené divadlo – společenské satiry Voskovce a Wericha, J. Ježek, J. Honzl, J. Jencík, S. Machov, F. Zelenka, A. Hoffmeister, B. Feuerstein
- surrealistické tendence – V. Nezval, J. Honzl
- významní režiséři mimo Prahu: O. Stibor (Olomouc), A. Kurš (Ostrava)

16. České divadlo za nacistické okupace

- situace českého divadla za nacistické okupace
- Frejkův program v Národním divadle
- Burianovo Děčko a herecká škola
- divadlo v koncentračních táborech (H. Krása a A. Hoffmeister: *Brundibár*, F. Zelenka, E. F. Burian, J. Čapek) a v exilu (J. Werich, J. Voskovec, H. Haas, F. Langer ad.)
- vznik malých scén – Divadélko pro 99 (J. Honzl, A. Dvořák), Divadlo ve Smetanově muzeu (A. Dvořák), Divadlo Větrník (J. Šmída, V. Brodský, J. Pleskot), Divadlo satiry (Z. Vavřín, O. Lipský, L. Lipský, J. Maška)

17. České divadlo v předúnorových letech (1945–1948)

- proměna divadelnictví v nové společenské situaci – znárodnění divadla, decentralizace, snahy o divadelní zákon, Z. Nejedlý, M. Kouřil
- poválečná tvorba J. Honzla, E. F. Buriana a J. Frejky
- debaty o režisérismu a novém realismu
- Divadlo satiry a Divadlo 5. Května (V. Kašík, A. Kurš, A. Radok, J. Svoboda)

18. Divadlo jako ideologický nástroj Komunistické strany Československa (1948–1956)

- reorganizace divadelní sféry po r. 1948, nový divadelní zákon, Divadelní a dramaturgická rada, direktivně řízená dramaturgie, Z. Nejedlý, V. Kopecký, M. Kouřil, J. Honzl, J. Pokorný, J. Hájek, J. Kopecký, O. Ornest
- socialistický realismus, budovatelské drama (V. Káňa, Z. Bláha, V. Cach, O. Šafránek), Stanislavského metoda jako dogma, Realistické divadlo
- J. Frejka, A. Radok
- vliv „nového kurzu“ po roce 1953 na drama a dramaturgii
- nové tendence v dramatu – P. Kohout, J. Topol, F. Pavlíček
- pronikání satiry – V. Blažek, V. Jelínek, Divadlo satiry: J. Werich a M. Horníček

19. České divadlo v období tzv. zlatých šedesátých (1956–1970)

- Národní divadlo: O. Krejča, J. Topol, F. Hrubín, J. Svoboda, A. Radok, J. Pleskot, M. Macháček
- Státní divadlo Brno: A. Hajda, M. Hynšt, E. Sokolovský, B. Srba, L. Kundera
- drama – F. Hrubín, J. Topol, V. Havel, M. Kundera, L. Kundera, L. Smoček, P. Kohout, M. Uhde
- tzv. malé scény – Reduta, Divadlo na zábradlí, Semafor, Večerní Brno, Studio Ypsilon, Činoherní klub, Divadlo za branou, Divadlo Husa na provázku, Divadlo Jára Cimrmana

20. Vývojové tendence divadla za tzv. normalizace (1971–1989)

- změna situace a funkce divadla v nové politické situaci
- „oficiální / kamenná“ divadla a alternativní, tzv. studiová divadla – Divadlo na provázku, Studio Ypsilon, HaDivadlo, Divadlo na okraji, Drak; autorské divadlo, nepravidelná dramaturgie
- nová generace alternativních divadel – Pražská pětka (Divadlo Sklep, Pantomimická skupina Mimóza, Recitační skupina Vpřed, Baletní jednotka Křeč, Výtvarné divadlo Kolotoč), Jak se vám jelo, Ochotnický kroužek
- tzv. sametová revoluce v roce 1989 a divadlo

21. Významní režiséři a dramatikové za tzv. normalizační éry (1971–1989)

- J. Grossman, O. Krejča, E. Schorm, A. Hajda, M. Hynšt, L. Smoček, O. Ornest, J. Kačer
- režiséři spjatí zejména s alternativními divadly: J. Krofta, J. Schmid, S. Vála, A. Goldflam, Z. Potužil, Z. Pospíšil, E. Tálská, P. Scherhauser, J. A. Pitínský, P. Lébl
- oficiálně publikující dramatici – O. Daněk, J. Hubač, J. Šotola
- ostrakizovaní dramatici – V. Havel, P. Kohout, M. Uhde, J. Topol, I. Klíma, P. Landovský
- dramatici nové generace – K. Steigerwald, D. Fischerová, P. Rut, A. Goldflam

22. České divadlo po roce 1989

- změna funkce a postavení divadla v nových společenských poměrech, vznik soukromých divadel
- významné osobnosti divadelní režie – P. Lébl, H. Burešová, J. Nebeský, J. A. Pitínský, J. Pokorný, V. Morávek, J. Heřman, D. D. Pařízek, V. Dočolomanský ad.
- drama – L. Lagronová, I. Volánková, J. Pokorný, R. Sikora, D. Drábek ad.
- taneční a pohybové divadlo, coolness, nový cirkus, dokumentární divadlo, divadlo v sociální akci